

Yhteenveto

4.10.2021

VN/4507/2021
VN/4507/2021-MMM-9

Metsien hiilinielut – Millaisin keinoin niitä lisätään? Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman Hiilestä kiinni -keskustelutilaisuus 4.10. klo 13.00–16.30

Osana maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman (MISU) valmistelua järjestetään alueellisia keskustelutilaisuuksia, joita suunnataan eri puolille Suomea ja käydään teemoittain. Keskusteluiden tavoitteena on saada monipuolisia näkökulmia suunnitelman alustaviin toimenpiteisiin ja niiden mahdollisiin vaikutuksiin, ajatuksia uusiksi ilmastotoimenpiteiksi ja pohtia keinoja ilmastotoimien toteuttamiseen. Metsä-teemaiseen keskusteluun 4.10.2021 osallistui kuusi metsä- ja ympäristöalan toimijaa pääsääntöisesti Pohjois-Karjalasta. Keskustelussa esiin tulleita näkökulmia hyödynnetään suunnitelman laatimisessa sekä toimenpiteiden täsmentämisessä. Tässä yhteenvedossa kuvataan keskustelussa esille nousseita näkökulmia.

Konkreettisten tavoitteiden asettaminen on tärkeää

Useampi keskustelija nosti esille konkreettisten tavoitteiden asettamisen tärkeyden. Taustalla tulee viestiä selkeästi, mitä on saatu ja mitä pitäisi vielä saada aikaiseksi, ja mitä tapahtuu, jos ei tavoitteita saavuteta. Keskustelussa tuotiin myös esille, että maa- ja metsätalouteen liittyy ristiriitaisia tavoitteita, esimerkiksi toisaalta halutaan lisätä puun käyttöä ja edistää biotaloutta, mutta toisaalta taas hiilensidonta ja -varastointi nähdään tärkeänä. Kokonaisuuksien tarkastelu on siksi tärkeää.

Usea osallistuja painotti, että siirtymäkauden tulee olla riittävän pitkä tai siirtymästä kohdistuvat haitat ja tulonmenetykset vastaavasti tulisi korvata. Aitoja tukia ja varoja tarvitaan, jotta päästään siirtymäkaudesta yli ja tutkimus ehtii tuottaa keinoja hiilineutraaliuuteen. Siirtymät voivat olla myös mahdollisuuksia, huomautti eräs keskustelija; maaseudulla mahdollisuuksia lisätä omavaraisuutta ja sopeuttaa omaa elämäntapaa ilmastonmuutokseen. Eteenpäin tulisi mennä positiivisen kautta. Eräs osallistuja nosti esille, että tavoitteena tulisi olla suurempi yhteiskunnallinen muutos.

Muutama osallistuja nosti keskustelussa esille, että elinkeinon kannattavuus tulee varmistaa, jotta ihmisillä säilyy elinkeino ja ylpeys omaan elinkeinoonsa. Koettiin, että yhteistyötä maaseutuyrittäjien kesken tulisi vahvistaa. Useampi keskustelija nosti esille, että tulon kartuttaminen ja kannattavuuden parantaminen ovat tärkeää. Muutamassa puheenvuorossa nostettiin esille hiilikompensaatioiden mahdollisuudet edistää ilmastotoimia, mitkä kannustaisivat maanomistajia tekemään hiilensidontaa. Tällä hetkellä hiililyhyty sosialisoidaan, totesi eräs osallistujista. Koettiin, että tulisi tuoda hyvät esimerkit esille, esimerkiksi hiiliviljelystä, jota voidaan toteuttaa samalla kun tehdään tuotanto niin, ettei se aiheuteta ristiriitaa maataloustuotannon kanssa.

Eräessä puheenvuorossa mainittiin myös globaali ulottuvuus: tulee varmistaa, etteivät päästöt ja ongelmat siirry Suomen ulkopuolelle, ja silloin kulutuksella ja tuonnilla on rooli. Muutamassa puheenvuorossa nostettiin esille hiilivuotojentarkastelun tärkeys. Samalla osallistuja painotti, että yhä enenevässä määrin asioita tulee EU-politiikan

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Maa- ja metsätalousministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 30
00023 Valtioneuvosto

Hallituskatu 3 A
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

kirjaamo.mmm@gov.fi

kautta, ja tarvitaan EU:n suuntaan vaikuttamistyötä, muun muassa taloudellisen ja sosiaalisen kestävyuden näkökulmista.

Tietoon perustuva ja ymmärrettävä hiililaskenta

Muutamassa puheenvuorossa korostettiin hiilensidontamallien ja hiilitaselaskennan tärkeyttä, ja erityisesti niiden läpinäkyvyyttä ja luotettavuutta, jotta ne ovat ymmärrettäviä ja tietoon perustuvia. Keskustelussa todettiin, jotta tieto on vertailukelpoista, laskenta tulisi tehdä samalla faktapohjalla ja laskentajärjestelmillä, jotta se käsittää laajasti kokonaisuuteen vaikuttavat asiat, esimerkiksi työkoneet.

Muutama osallistuja mainitsi, että päästöjen ja niiden vähentämisen ohella tulee myös tarkastella nieluja ja varastojen kehittymistä. Eräs keskustelija korosti kokonaisuuden tarkastelua dynaamisten hiilenkiertojen kautta, jolloin optimoitaisiin hiilensidontaa ja hiilen vapautuminen.

Yksi osallistujista nosti esille myös teknologian keinot, kuten muovin korvaaminen puupohjaisilla tuotteilla, ovat tärkeitä. Markkinoille tulee uusia puupohjaisia tuotteita, kuten tekstiilejä.

Keskusteluissa tuotiin myös esille, että tiedon, kuten myös onnistumisten ja hyvien käytäntöjen, tulisi olla helposti saatavilla ja ne tulisi saada tehokkaasti jalkautettua. Toteutuakseen niin, että tieto siirtyy käytännön toiminnaksi ja saadaan uutta toimeentuloa.

Viestinnässä ja motivoinnissa asetettava maanomistajan asemaan

Mediassa näkyvä polarisaatio nousi keskustelussa esille useammassa puheenvuorossa. Kärjekäs lobbaus voi aiheuttaa voimakkaita vastareaktioita, ja esimerkiksi näkyä ennakoivina toimina, kuten aavistushakkuina, totesi eräs keskustelija. Muutama osallistuja nosti esille esimerkiksi lahoppuun lisäämisen, sillä pitkällä aikavälillä se voi rajoittaa metsien käyttöä, koska alue määritetään HCV-alueeksi. Eräessä puheenvuorossa tuotiin esille valtion tärkeä rooli pitää huolta omaisuuden suojasta.

Eräs keskustelija nosti esille, että viestinnän tulisi johtaa keskusteluun ja aitoon pohdintaan, mitkä olisivat realistiset vaihtoehdot. Esimerkiksi jos Suomessa ei tuoteta sellua, niin missä tai millaisissa olosuhteissa sitä sitten tuotetaan.

Keskustelijat pitivät tärkeinä asioina avoimen ja läpinäkyvän viestinnän, joka kohdentuu oikealla tavalla oikealla foorumilla. He toivat esille, että viestinnässä ja motivoinnissa tulisi asettua maanomistajan asemaan pyrkimällä selvittämään mikä askarruttaa ja tarjoamaan ratkaisuja maanomistajille. Keskustelussa nostettiin myös esille, että maanomistajien osallistaminen on tärkeää tavoitteiden saavuttamiseksi. Viestinnän lisäksi tarvitaan konkreettisia, käytännön tekoja, sellaisia, joista voidaan olla ylpeitä.

Osallistajat pohtivat alueellisia ja paikallisia toimijoita, joilla on tärkeä rooli tiedon levittämisessä ja uuden toiminnan toimeenpanon tukemisessa. Tällaisia ovat muun muassa metsänhoitoyhdistykset, ProAgria ja Martat. Keskustelussa nostettiin esille, että hyvät käytännöt (ml. liiketoiminnalliset) tulisi saada pikaisesti jalkautettua ja kannustettua toimijoita kokeiluihin. Eräs osallistuja korosti, että uuden kokeilemisesta tulisi tehdä viljelijälle mahdollisimman riskitöntä, ja viljelijän oma rahoitusosuus tulisi olla riittävän pieni, että viljelijä lähtee kokeiluun mukaan.

Aikajänne ja sopeutuminen tärkeää

Useat osallistajat nostivat esille, että tarkastelut on tehtävä riittävän pitkällä aikavälillä, jotta nähdään miten nielu ja päästöt maankäyttösektorilla kehittyvät. Esille nousi myös muutaman kerran, että hiilensidontan kannalta on merkittävää, että parhaimmassa kasvuvaiheessa olevia puita hakataan liian nuorena. Tulisi tarkastella tuotteiden elinkaarenaikaisia vaikutuksia. Lyhytaikaisen hyödyn tai tilastokikkailun sijaan pitäisi pystyä tarkastelemaan myös pitkäaikaisia vaikutuksia, totesi eräs keskustelija.

Useassa puheenvuorossa nostettiin esille, että ilmastonmuutoksen vaikutuksiin sopeutuminen on tärkeää hiilinielujen säilymisen kannalta. Joissakin puheenvuoroissa mainittiin, että jatkuvapeitteinen metsänkasvatus voi osaltaan lisätä metsäpalojen laajuutta, koska hakkuualojen palokatkoja ei ole. Mikäli metsien rakennetta ja käyttöä muutetaan esimerkiksi peitteisellä metsänkasvatuksella, tulisi metsäpalariskiä arvioida ja hallinta paremmin. Toisaalta todettiin, että avohakkuut ja niiden reuna-alueet ovat alttiita koviille tuulille ja myrskytuhoille. Puheenvuoroissa nostettiin myös esille, että monimuotoinen metsä on tautikestävämpi.

Vaikutuksien arviointi

Keskustelijat nostivat esille, että toimenpiteiden vaikutuksien tarkastelu on tärkeää, jotta toimenpiteet voidaan kohdentaa oikein. Yksittäisiä esimerkkejä ovat muun muassa maankäytönmuutosmaksun heijastuminen ruoan tai asumisen hintaan kustannusten nousun kautta, esimerkiksi puutuotteiden kysynnän kasvamisen aiheuttama pula puutavarasta ja sen heijastuminen puutavaran hintaan. Eräs keskustelija nosti esille esimerkkinä, miten hakkuutähteen keräystä rajoittava toimi vaikuttaisi lämpölaitoksiin tai niiden käyttämiin raaka-aineisiin; mikäli

kivihieillä korvataan Helsingissä hakkeen käyttöä, tarvitaan massiivinen määrä haketta tai biomassaa (vrt. maaseudun pienimuotoinen puun käyttö).

Eräs keskustelija nosti esille, että ilmastokeskustelun rinnalle nousee keskustelu luonnon monimuotoisuudesta, mikä on tärkeä ottaa huomioon. Esimerkiksi huonotuottoisten peltojen metsityksessä tulisi huomioida perinnebiotooppien, kuten ketojen, merkitys luonnon monimuotoisuudelle. Todettiin myös, että suurempiin muutoksiin tarvitaan yhteiskunnallisten ja taloudellisten vaikutuksien tarkastelua.

Yksittäisiä toimenpiteitä koskevat näkökulmat

Useassa puheenvuorossa mainittiin jalostusasteen nostaminen ja pitkäikäisten puutuotteiden käytön edistäminen. Tosin eräs osallistuja totesi, ettei lineaarinen jalostusasteen nousu ole automaatio. Muutama keskustelija nosti esille, että fossiilisia raaka-aineita tulisi korvata uusiutuvilla raaka-aineilla. Lisäksi eräs keskustelija tarkensi, että korjattu puu käytetään nykyisin tehokkaasti.

Keskustelussa tuotiin esille, että pitkän aikavälin tavoitteena tulisi olla hiilen sitominen maaperään. Eräs osallistuja nosti esille, että metsän muuttaminen muuhun maankäyttöön (pellonraivaus) tulisi jatkossa olla mahdollista nimenomaan kivennäismaille siten, että turvemaita saataisiin siirrettyä pois viljelykäytöstä vaikka ottamalla käyttöön kivennäismaita. Turvepeltojen tulisi hyvä olla pysyvässä kasvustossa, totesi yksi keskustelijoista. Keskustelussa nostettiin esille myös, että CAP-suunnitelmaan ei kannattaisi sisällyttää raivausrajoitetta kivennäismaille, vaan tuotannon ja tarvittavan raivauksen tulisi siirtyä turvemailta juurikin kivennäismaille.

Lahopuun lisäämisessä nähtiin ongelmana se, että alue kehittyisi HCV-alueeksi ja poistuisi silloin metsätalouden piiristä. Osaltaan tämä riski voi myös lisätä niin sanottua ”aavistushakkuiden” määrää. Toisaalta lahopuun lisääminen on tärkeää monimuotoisuuden edistämiseksi, ja lahopuun lisääminen on alueellisissa metsäohjelmisakin. Lisäksi eräs keskustelija totesi, että kaikissa alueellisissa metsäohjelmissa on toimenpiteenä lahopuun lisääminen.

Hakkuutähteiden jättäminen hakkuualalle todettiin tehottomaksi, koska ne hajoavat nopeasti myös luonnossa. Hakkuutähteet lahoavat nopeasti, eivätkä ole hiilenvarastona niin merkittävä, että kannattaisi sen käyttöä vähentää, totesi eräs keskustelija. Sen merkitys nähtiin pienenä kokonaisuuteen nähden. Keskustelussa nostettiin esille ehdotus, että harvennusrästeiltä saadulla puulla voitaisiin korvata turvetta, kun turpeen tuotanto vähenee.

Metsitys nostettiin muutamassa puheenvuorossa esille ja se nähtiin keskustelussa hyvänä toimenpiteenä. Tosin eräs keskustelijoista totesi, että metsityksessä tulisi huomioida perinnebiotooppien säilyminen. Peltolohkojen vaihtojen edistäminen voisi keinona mahdollistaa tuotannollisesti hyvien peltojen siirtymiseen aktiivikäyttöön eksteniivisestä käytöstä, totesi eräs osallistuja.

Muutama keskustelija nosti esille tärkeänä metsänhoidon kehittämisen. Taimikon varhaiskasvatusta tehdään liian vähän ja taimikonhoitoon tarvittaisiin kannustimia sekä ohjauskeinoja, joilla toimenpide saataisiin kiinnostavaksi, selitti yksi osallistujista. Todettiin, että nuoren metsän hoidon kampanjointia tehdään sekä koulutetaan metsänomistajia.

Keskustelussa tuotiin myös esille, että puulajivalikoiman laajuudella on merkitystä: yksipuolinen kuusella uudistaminen (kuusettuminen) happamoittaa maaperää, ja osaltaan vaikuttaa siten monimuotoisuuteen ja maaperän kasvukykyyn. Lisäksi esille nostettiin, että laajamittaisessa lannoituksen lisäämisessä tulisi ottaa huomioon sen vaikutukset luomusertifikaatin käytölle.

Muita esille nousseita asioita

Keskustelussa nostettiin esille osallistamisen merkitys, eli toimijoiden saaminen mukaan yhteistyöhön. Yhdessä saadaan uutta näkökulmaa ja toimintaa. Eräs keskustelija lisäsi, että pitäisi myös nostaa esille, mitä ilmastotyö mahdollistaa uuden liiketoiminnan syntymisen kannalta. Koettiin, että maanomistajaa pitäisi ymmärtää paremmin ja tarjota ratkaisuja heille. Tarvitaan osallisuuden kokemus, jotta metsänomistajat tuntisivat itsensä hyödylliseksi osallistuessaan tärkeään tavoitteeseen.

Keskusteluun osallistujat toivat lisäksi esille, että viestintä ei riitä vaan tarvitaan käytännön tekoja. Koettiin myös, että Suomen ja maaseudun tulisi olla edelläkävijöitä ilmastotoimissa. Sektorin ilmastotoimet ovat tärkeitä myös elinkeinojen hyväksyttävyyden kannalta, totesi eräs keskustelija. Ruoantuotannon varmistaminen nostettiin keskusteluissa myös esille.

Miltä keskustelu tuntui?

Keskustelu koettiin hyvänä pienessä ryhmässä. Dialogi-menetelmän avulla keskustelun taso oli parempi, ja oli mukava keskustella. Pienessä ryhmässä ei ollut montaa erimielistä, ja joku totesi, että oltiin ”ärsyttävän” yksimielisiä. Osallistujat pitivät hyvänä, että keskusteltiin laajasti aiheesta. Keskusteluiden tavoitteena oli

keskustella maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman alustavista toimenpiteistä, mutta osallistujat tarkastelivat laajemmin aihetta.